

Краћи прилози

ЗАПИСНИК ПРВЕ СКУПШТИНЕ НАРОДНООСЛОБОДИ- ЛАЧКОГ ОДБОРА У НАШОЈ ЗЕМЉИ

21 јула ове године одржана је у Иванграду прослава петнаестогодишњице оснивања првог народноослободилачког одбора не само у Црној Гори, него и у читавој нашој земљи. Записник са скупштине одржане 21 јула 1941 г. сачуван је и ми га дајемо овдје у цјелини. Оригинални записник налази се у Завичајном музеју у Иванграду, а у Историском институту налази се фотокспија по којој дајемо овај записник.

Ослободилачке снаге народа Југославије повеле су под руководством КПЈ и друга Тита Народноослободилачку борбу против фашистичких поробљивача у јулу 1941 г. не само ради истјеривања окупатора из наше земље него и ради тога да створе и изграде истински народну државу слободних и равноправних јужнословенских народа. У процесу развитка Народноослободилачке борбе нужно се развијала и народна револуција. Од првих дана сружаних борби почели су да ничу органи народне власти. Први орган револуционарне демократске народне власти на слободној територији у нашој земљи оформљен је у Беранама (Иванграду) 21 јула 1941 г. На скупштини претставника народа у Срезу беранском присуствовало је: из Берана 33 делегата, из Општине поличке 55 делегата, из Општине манастирске 13 делегата, из Општине будимске 30 делегата, из Општине ржаничке 39 делегата, из Општине горњоселске 28 делегата, из Петњице (Бихор) 2 делегата и из Општине шгитарске 17 делегата. Свега 217 делегата. Осим ових делегата скупштини су присуствовали и претставници бивших грађанских политичких партија из Среза беранског и око 100 људи из Берана. Скупштина је одржана у великој сали Дома трезвености у Беранама.

На скупштини је вођен записник, чији текст са одлукама доносимо у цјелини:

„Скупштину је отворио Панто Малишић учитељ и свима честитао ослобођење Берана и борбу која је поведена противу окупатора. У говору је истакао да је народ овога краја кроз вјекове водио борбу противу разних завојевача и увијек стајао на брању части и слободе. Затим је саопштио да су на ову скупштину

позвани претставници Берана и свих ослобођених села и општина Среза беранског и свих политичких странака ради договора о даљем вођењу борбе и народним пословима који су настали у свој ситуацији. Да договор треба да буде онакав као што су се наши стари договарали о заједничким и народним пословима. Треба се бити сложено и све ставити у службу народа и борбе за слободу.

Предлаже да се изабере претседавајући скупштине, записничар и два овјерача записника.

Изабрани су: за записничара Радивоје Боричић, за овјераче Милош Поповић, учитељ у пензији и Мирко Дедовић инжињер.

Претседавајући позвао је присутне да изнесу своја мишљења и предлоге у вези са борбом и свим оним што треба учинити и заопштио да су присутни 217 делегата и преко 150 осталих грађана на балконима сале.

Јавили су се и говорили:

Гавро Цемовић инжињер: Ова борба је величанствена, равна је борби, коју су у своје вријеме водили војвода Миљан Вуков, Станко Цемов и други народни прваци свога краја. За ову борбу треба сдати признање омладини и треба да се буде јединствено да се очувају животи и кров над главом, а исто не треба жалити ни жртве када су у питању овако велика дјела. Окупатор је лукав: „Латини су грдне варалице...“ Предлаже формирање вијећа за управљање народном ствари.

Родоња Голубовић,* адвокат: говорио о стању прије рата. Југословенска влада је издала народ и оставила га на милост и немилост непријатељу, а она са златом побјегла у иностранство. Данас борбу води Совјетски Савез и поробљени народи... Брзо ће Црвена армија маршовати Европом, срушити фашистички поредак и раскинути његове ланце. Затим је говорио о борби у Беранзма и у Црној Гори. Говори да су се бивши властодршци огријешили о интересе народа и да се корумпирана власт компромитовала код народа. Власт треба организovati да одговара народу и борби за ослобођење. Нећемо да власт припадне некој партији него народу, за вршење исте да се изабере људи без обзира којој партији припадају, само ако хоће да се боре за слободу и за народне интересе.

Милан Поповић,** учитељ: Потребна је братска слога и љубав онаква каква је била онда када су кроз лимске кланце одјекивале пушке и бојни покличи. Ова борба није данас лака. Не треба се истрчавати, него трезвено и свјесно промислити. Даље говори о српству, слободи и Косову. Затим о идеји југословенства и албанској голготи српске војске. Треба повести рачуна о

* Изјаснис се 1948 г. за Резолуцију И. Б. и сада као издајник живи у емиграцији.

** Погинуо као издајник.

народу и сиротињи, да је овај крај ватра много пустошила. Данас су мутна времена и војске се прелијевају Европом. Није то лако ратовати са једном великом силом празне торбе. Предлаже да се учини све за спас народа и сиротиње. Они који буду управљали народом и борбом, одговорни су пред богом и људима. Сматра да треба изабрати један одбор од искусних људи.

Радоје Шћекић,* предузимач: Треба да се сви нађемо на окупу, без обзира на вјеру и страначку припадност и да идемо једном циљу — ослободити се од туђина. Када будемо коначно извојевали слободу, онда можемо у својој кући говорити о странкама и опредјелјивати се. Овдје треба да се договоримо и да своју судбину вежемо једни за друге. Треба се угледати на наше претке и све тешкоће савлађивати мушки. Потребно је да организујемо једну управу која ће руководити народом и свим пословима. Нема куће без старешине. Омладина је много учинила за постигнути успјех и ослобођење Берана.

Мијалие Куч, земљорадник, каже да данас ми сви треба да идемо са нашом омладином. Она је наша узданица и да за њу више не буде логора. Треба и стари и млади да се ухвате за једну мачугу и ко издао проклет био као Вук Бранковић.

Мирко Дедовић, инжињер, каже да ће ови догађаји бити уписани златним словима у нашу историју. Да је био до Москве и Владивостока и да није видио таквога јунаштва као на улицама Берана. Ово није новина, овај народ и раније је рађао такве јунаке. Говори да су Руси наша браћа и да су Црногорци са њима ишли кроз вјекове, па и ми данас. Сматра да треба организовати власт и исту предати људима којима ће народни интереси бити изнад свега. Завршио је са: „Сва Европа биће руска! Боље руска него пруска.“

Милан Куч, земљорадник, говорио је о издајству учињеном од стране великокрпске клике и потсјетио на тешке дане априла ове године. Даље каже да је народ спреман био да брани земљу, али да му није дато оружје. Истиче успјехе који су постигнути у борбама ових дана и у тим борбама Комунистичка партија спремна је на највеће жртве. Ова борба је, можемо рећи, отпочела и побједа је обезбијеђена, јер у борби противу фашизма налази се Совјетски Савез са својом моћном Црвеном армијом. Затим је говорио да се власт која је у Југославији постојала, компромитовала служећи једној клици, и да данас када се пролијева крв треба стварати власт која ће служити народу и бити одана борби за слободу.

Божо Јоксимовић,** официр, добацује: „Ви комунисти хтјели би да се дочепате власти“. Неко је добацио: „Јест, јест!“

* Погинуо као издајник.

** Емигрирао 1945 г. као издајник.

Милан Куч им одговара да се овдје не ради о власти него о слободи. Данас док се борба води треба да управљају они који имају народно повјерење, а када буде слободна земља нека народ одлучује. Предлаже да се на овој скупштини донесе одлука о укидању свих органа бивше власти и да се изабере један народни одбор ослобођења који ће вршити сву власт.

Божко Јоксимовић додајује: „У име кога и под чијом заставом?“

— „У име народа, а под заставом слободе“ — одговара му Саво Јоксимовић.

Вуксан Цемовић, адвокат, у своме говору предлаже да треба формирати народни одбор који ће преузети вршење власти у име народа, и да се тај одбор може изабрати на овој скупштини. Ова скупштина је легитимни претставник народа овога краја и она има све компетенције да то учини. Предлаже да се донесе одлука о томе великом народном послу и да се приступи избору.

Симо Кастратовић, професор, предлаже да данас треба формирати одбор који треба да преузме старање о свим народним стварима и потребама, да у оваквим временима треба бити слојан, па ће се лакше све савлађивати, да све оно што се одлучи треба издиктирати да буде тачно уписано у записник и да то буде за све једна врста закона.

Неколицина устају и предлажу да се одлучи о формирању одбора и како ријешити најважнија питања. Сви се слажу да се оно што се закључи на глас издиктира и унесе у записник, тако како се одлучи.

Послије дискусије по појединим тачкама које присутни у свајају, претседавајући Панто Малишић диктира слиједеће одлуке донијете на овој скупштини:

I На ослободеној територији овога краја, са данашњим даном престају да постоје сви органи власти цивилне, судске и војне, како бивши југословенски тако и окупаторски, а цјелокупну цивилну, судску и војну власт преузима народ;

II Формира се Народни одбор ослобођења, који ће имати цјелокупну власт у овом крају, а сачињаваће га претседник, секретар и 19 чланова. У општинама да се изаберу општински одбори, а у селима сеоски;

III Народни одбор ослобођења преузеће цјелокупну државну имовину и финансиска средства свих надлештава и банака и све употрејибити за потребе за народно ослобођење;

IV Гарантује се обезбјеђење личне сигурности и имовине свим грађанима овога краја, а који су обавезни да се одазивају свим захтјевима и одлукама одбора;

V На ослободеној територији истицаће се као застава југословенска тробојка.

Пошто је претседавајући издиктирао горње одлуке уз учешће дискутаната по свакој, то је секретар исте прочитао.

Претсједавајући пита: „Прихватају ли сви ове одлуке које од данас постају обавезне за све грађане“? Одлуке су прихваћене аплаузом.

Божо Милачић, радник, говори о борби за народно ослобођење, затим о борби за демократска права и грађанске слободе, поменуо је Француску револуцију, пад Бастиље, Џејнсову револуцију у Русији и истакао значај ове борбе за народ и да је ово и борба за народна права. Истиче значај одлука, које су данас донесене и предлаже да се одмах приступи избору Одбора Народне ослобођења.

Предлог се усваја и то да се предлагањем изабере Одбор.

Панто Малишић предлаже за претсједника Одбора Бојовића Александра, учитеља — протојереја, којег Скупштина једногласно усваја.

Даље, поједини предлажу за одборнике и дискутује се уз сваки предлог, након чега се коначно утврђује да су у Одбор ослобођења изабрани:

Претсједник, Бојовић Александар, прото, Беране
Подпретсједник, Симо Кастратовић, професор, Беране
Секретар, Панто Малишић, учитељ, Пешца.

Чланови: Гавро Цемовић, инжењер, Беране

Милан Поповић, учитељ у пензији, Лужац

Милан Куч, земљорадник, Полица

Мирко Дедовић, инжењер, Беране

Радоња Голубовић, адвокат, Буче

Богдан Обрадовић, учитељ, Горња Села

Радомир Јованчевић, студ., Долац

Радоје Шћекић, предузимач, Горња Села

Томичић Миљан, задругар, Лужац

Божо Милачић, радник, Беране

Мијаиле Куч, земљорадник, Полица

Саво Јоксимовић, студент, Буче

Мирко Јелић, земљорадник, Доња Ржаница

Радован Чубровић, земљорадник, Далсиће

Јагош Шћекић, земљорадник, Полица

Радомир Митровић, студент, Беране

Мико Кнежевић, земљорадник, Будимља

Која Бубања, учитељ, Штитари.

Панто Малишић чита списак изабраног одбора и пита да ли ко има предлог за какву измјену, на што сви присутни усвајају избор.

Послије овога А. Бојовић одржао је један патриотски говор и завршио га истичући да смо започели и да треба ићи напријед. Са овим је скупштина завршена.

Записничар,
Рад. Боричић

Претсједник,
Панто Малишић

Овјеравају:

1. Милан Поповић
2. Мирко Дедовић

I

21 јула конституисање и подјела на одеље: војни, судски, унутрашњи, финансиски, економско-привредни и просвјетни.

II

Формирање батаљона и остала организација по војничкој линији.

III

Распуштање полиције, жандармерије и општинских управа и финансиске контроле и уништење свих новчаних књига и архива.

IV

Одлука о оснивању одбора општинских и сеоских.

V

Проглас муслиманима и предлог за сарадњу са њима.

VI

Евакуација магацина и другог — спада официрима.“

ДЈЕЛАТНОСТ МЛЕТАЧКИХ ВЛАСТИ У ВЕЗИ ДОЛАСКА ПЕЋКОГ ПАТРИЈАРХА АТАНАСИЈА У ПРИМОРЈЕ ПОЧЕТКОМ 1749 ГОДИНЕ

Млетачке власти у Боки нијесу са симпатијама примиле долазак пећког патријарха Атанасија у Приморје, када је крајем децембра 1748 године (по старом календару) овај патријарх дошао у обилазак цркава, манастира и свештенства. Стога је млетачка власт поводом овог догађаја обезбиједила исцрпна обавјештења о кретању и дјелатности патријарха Атанасија.

Већ 25 децембра (по старом календару) сердар Нико Љубановић из Грбља писмено обавјештава ванредног провидура Ви-